

УДК: 342.9:351:338.48:640.4(4)

[https://doi.org/10.52058/2786-5274-2026-2\(54\)-3508-3517](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2026-2(54)-3508-3517)

Чорна Вікторія Григорівна доктор юридичних наук, професор, професор кафедри публічного та міжнародного права ННІ «Юридичний інститут» Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана», <https://orcid.org/0000-0002-6072-0283>

Кузьменко Оксана Володимирівна доктор юридичних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, завідувач кафедри публічного та міжнародного права ННІ «Юридичний інститут» Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана», <https://orcid.org/0000-0002-0830-766X>

Замрига Артур Вікторович, кандидат економічних наук, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри публічного та міжнародного права Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана <https://orcid.org/0000-0001-8919-6633>

ЛІЦЕНЗУВАННЯ ТА ДОЗВІЛЬНІ ПРОЦЕДУРИ У СФЕРІ ГРОМАДСЬКОГО ХАРЧУВАННЯ: ПРОБЛЕМИ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ

Анотація. Сфера громадського харчування в Україні належить до соціально й економічно значущих видів господарської діяльності, оскільки безпосередньо впливає на рівень зайнятості населення, розвиток малого та середнього бізнесу, наповнення бюджетів, а також на забезпечення санітарно-епідеміологічної та харчової безпеки. Водночас саме ця сфера традиційно характеризується високим рівнем державного регуляторного впливу, що реалізується через систему ліцензування та дозвільних процедур.

Актуальність дослідження зумовлена насамперед дисбалансом між задекларованою дерегуляцією підприємницької діяльності та реальною практикою правозастосування у сфері громадського харчування. Попри запровадження принципів спрощення дозвільних процедур, цифровізації адміністративних послуг і ризик-орієнтованого контролю, на практиці суб'єкти господарювання стикаються з фрагментарністю нормативного регулювання, дублюванням повноважень контролюючих органів, неоднаковим тлумаченням вимог законодавства та вибірковістю їх застосування.

Особливої гостроти зазначені проблеми набули в умовах воєнного стану та поствоєнної трансформації економіки України. З одного боку, держава декларує підтримку бізнесу, спрощення доступу до ринку та зниження адміністративного

навантаження; з іншого — сфера громадського харчування залишається об'єктом підвищеної регуляторної уваги з мотивів захисту публічних інтересів (охорона здоров'я, безпечність харчових продуктів, дотримання санітарних норм). Це породжує конфлікт між фіскально-контрольною функцією держави та потребами економічного відновлення, що безпосередньо відображається на практиці застосування дозвільного законодавства.

У цьому контексті постає питання: чи є сучасна система ліцензування та дозвільних процедур інструментом розвитку сфери громадського харчування, чи навпаки — чинником її стагнації. Незважаючи на кількісне зростання закладів харчування, які часто функціонують у спрощених або тимчасових форматах, правове регулювання цієї діяльності залишається несистемним, що негативно впливає на інвестиційну привабливість галузі та рівень правової визначеності для бізнесу.

Ключові слова: ліцензування, дозвільні процедури, громадське харчування, безпечність харчових продуктів, адміністративна процедура, державне регулювання, євроінтеграція.

Chorna Viktoriia Hryhorivna Doctor of Laws (Dr. iur.), Professor, Professor of the Department of Public and International Law, Educational and Research Institute “Law Institute”, Vadym Hetman Kyiv National Economic University, <https://orcid.org/0000-0002-6072-0283>.

Kuzmenko Oksana Volodymyrivna Doctor of Laws (Dr. iur.), Professor, Honored Worker of Science and Technology of Ukraine, Head of the Department of Public and International Law, Educational and Research Institute “Law Institute”, Vadym Hetman Kyiv National Economic University, <https://orcid.org/0000-0002-0830-766X>.

Zamryha Artur Viktorovych PhD in Economics, Doctor of Laws (Dr. iur.), Professor, Professor of the Department of Public and International Law, Vadym Hetman Kyiv National Economic University, Kyiv, <https://orcid.org/0000-0001-8919-6633>.

LICENSING AND PERMIT PROCEDURES IN THE FIELD OF PUBLIC CATERING: ISSUES OF LAW ENFORCEMENT

Abstract. The public catering sector in Ukraine constitutes a socially and economically significant type of economic activity, as it directly affects employment levels, the development of small and medium-sized enterprises, budget revenues, as well as the assurance of sanitary, epidemiological, and food safety. At the same time, this sector has traditionally been characterized by a high degree of state regulatory influence, implemented through a system of licensing and permit procedures.

The relevance of this study is primarily determined by the imbalance between the declared deregulation of entrepreneurial activity and the actual law enforcement practice in the field of public catering. Despite the introduction of principles aimed at simplifying permit procedures, digitalizing administrative services, and implementing risk-based control mechanisms, in practice business entities face fragmented regulatory frameworks, overlapping competencies of supervisory authorities, inconsistent interpretation of legislative requirements, and selective enforcement.

These issues have become particularly acute under the conditions of martial law and the post-war economic transformation of Ukraine. On the one hand, the state proclaims support for business, facilitation of market access, and reduction of administrative burdens; on the other hand, the public catering sector remains an object of heightened regulatory attention due to the need to protect public interests, including public health, food safety, and compliance with sanitary standards. This situation gives rise to a conflict between the fiscal and supervisory functions of the state and the objectives of economic recovery, which is directly reflected in the practical application of permit and licensing legislation.

In this context, the question arises as to whether the current system of licensing and permit procedures serves as a tool for the development of the public catering sector or, conversely, acts as a factor of its stagnation. Despite the quantitative growth of catering establishments—often operating in simplified or temporary formats—the legal regulation of this activity remains unsystematic, which negatively affects the investment attractiveness of the sector and undermines the level of legal certainty for business entities.

Keywords Licensing, permit procedures, public catering, food safety, administrative procedure, state regulation, European integration.

Мета статті полягає в комплексному аналізі правових засад ліцензування та дозвільних процедур у сфері громадського харчування в Україні крізь призму євроінтеграційних процесів, конституційних гарантій права на безпечні харчові продукти та трансформації адміністративно-процедурних механізмів, а також у виявленні проблем правозастосування й окресленні напрямів удосконалення державного регулювання цієї сфери.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових джерел дає підстави стверджувати, що сфера громадського харчування не стала самостійним «плацдармом» для формування комплексних наукових підходів до дослідження ліцензування та дозвільних процедур. Наявні праці створюють важливе теоретичне підґрунтя, однак не враховують галузевої специфіки цієї сфери, її соціальної значущості та особливостей сучасної правозастосовної практики, особливо в умовах цифровізації адміністративних процедур та воєнного стану. Питання безпечності харчових продуктів, санітарного та ветеринарного контролю розглядалися у працях науковців аграрно-правового та екологічного спрямування, зокрема В. І. Андрейцева, А. П. Гетьмана, Н. І. Титової. Проте ці

дослідження фокусуються переважно на публічно-правових гарантіях захисту здоров'я населення й не охоплюють проблем правозастосування дозвільно-ліцензійних процедур у діяльності закладів громадського харчування як суб'єктів господарювання.

У контексті сучасних реформ державного управління та цифровізації адміністративних послуг окрему увагу науковці приділяли впровадженню електронного врядування та адміністративних процедур. Зокрема, у працях Н. Р. Нижник, О. В. Кузьменко, І. В. Патерило аналізується трансформація адміністративних процедур, запровадження принципів сервісної держави.

Саме ця обставина зумовлює необхідність подальшого наукового осмислення проблем ліцензування та дозвільних процедур у сфері громадського харчування як окремого, комплексного об'єкта правового дослідження, що поєднує адміністративно-правові, господарсько-правові та публічно-правові аспекти.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Головним завданням системи нормативних документів у харчовій галузі є забезпечення безпеки споживання харчових продуктів кінцевим споживачем, захист прав споживачів, суспільства й держави. Система технічного регулювання включає сертифікацію й ліцензування діяльності господарюючих суб'єктів. Сертифікація здійснюється з метою підвищення рівня безпеки життя або здоров'я громадян, майна фізичних або юридичних осіб, екологічної безпеки, підвищення рівня безпеки об'єктів з урахуванням ризику виникнення надзвичайних ситуацій природного й техногенного характеру, підвищення конкурентоспроможності продукції й т.д. [1]. Ліцензія – документ, видаваний господарюючому суб'єктові (підприємству), що засвідчує його право займатися зазначеною в ліцензії діяльністю. При одержанні ліцензії організація повинна підтвердити своє право займатися певною діяльністю, наявність кваліфікованих кадрів, спеціального устаткування й техніки, стабільність фінансового стану й т.д. [2]. Ефективний механізм державного регулювання інвестиційної діяльності, основні інструменти якого ми розглянули вище, є невід'ємною частиною єдиної системи державного регулювання ринкової економіки, метою якої є забезпечення стійкого економічного росту держави. Державне регулювання в економіці повинне забезпечувати розумний компроміс між ринковою ефективністю й соціальною справедливістю. Це означає, що економічна й інвестиційна політика у харчовій сфері повинна будуватися на обґрунтованому поєднанні соціальної й ринкової стратегій, що забезпечують досягнення соціальних і ринкових цілей держави в харчовій сфері.

Відповідно до статті 48 Конституції України в державі гарантовано право кожного на достатній життєвий рівень для себе і своєї сім'ї, що охоплює, зокрема, належне продовольче забезпечення [3]. Зазначене конституційне положення формує фундаментальну основу для правового регулювання відносин у сфері виробництва, обігу та споживання харчових продуктів, оскільки

реалізація права на достатній життєвий рівень є неможливою без забезпечення доступу населення до безпечної та якісної їжі.

Особливе значення у цьому контексті має також стаття 50 Конституції України, якою гарантується право кожного на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на вільний доступ до інформації про його стан, а також про якість харчових продуктів і предметів побуту[3]. Таким чином, конституційний рівень закріплення відповідних прав зумовлює обов'язок держави створювати ефективні правові та організаційні механізми контролю за безпечністю харчових продуктів, а також забезпечувати прозорість інформації щодо їх якості.

На міжнародно-правовому рівні право людини на достатнє продовольче забезпечення закріплене в Загальній декларації прав людини ООН 1948 року, де наголошується на необхідності забезпечення умов для підтримання фізичного здоров'я та активного способу життя. Відповідні положення міжнародних актів стали підґрунтям для формування універсальних принципів продовольчої безпеки, які зобов'язують держави-учасниці створювати такі соціально-економічні та правові умови, що стимулюють дотримання здорового способу життя, у тому числі через забезпечення раціонального, збалансованого та повноцінного харчування [4].

З урахуванням зазначених міжнародно-правових стандартів правове регулювання безпечності та якості харчових продуктів набуває комплексного характеру та виходить за межі виключно галузевого підходу. Йдеться про формування системи правових зв'язків між усіма сегментами продовольчого ланцюга від виробників сировини до її переробників, суб'єктів інфраструктури, логістики та реалізації готової продукції. Відсутність належної узгодженості між цими елементами призводить до зниження ефективності державної політики у сфері продовольчої безпеки та ускладнює реалізацію конституційних прав громадян [5].

У цьому контексті особливого значення набуває роль держави як суб'єкта публічно-правового регулювання, покликаного забезпечити баланс між економічними інтересами суб'єктів господарювання та публічними інтересами суспільства. Саме через механізми нормативно-правового регулювання, державного контролю, дозвільних і ліцензійних процедур держава впливає на рівень безпечності та якості харчових продуктів, що безпосередньо споживаються населенням.

Таким чином, актуальність правового регулювання дотримання вимог щодо безпечності та якості харчових продуктів зумовлена не лише соціально-економічними чинниками, а й конституційно та міжнародно-правово визначеними обов'язками держави. Водночас наявні нормативні механізми потребують подальшого вдосконалення з урахуванням сучасних викликів, зокрема трансформації системи державного управління, цифровізації адміністративних процедур і необхідності забезпечення ефективного правозастосування у сфері харчової безпеки.

Саме ці обставини обумовлюють потребу у поглибленому науковому аналізі правових засад регулювання безпечності та якості харчових продуктів як складової реалізації конституційних прав людини та елементу державної політики у сфері продовольчої безпеки.

У сучасних умовах трансформації публічного управління та перегляду ролі держави у регулюванні господарської діяльності Кабінет Міністрів України не залишається осторонь процесів удосконалення дозвільно-ліцензійної системи. Протягом останніх років спостерігається послідовне впровадження заходів, спрямованих на цифровізацію адміністративних процедур, автоматизацію взаємодії бізнесу з органами публічної влади та уніфікацію правових підходів до надання адміністративних послуг. Одним із таких кроків стало ухвалення урядом постанови [6], спрямованої на вдосконалення адміністративних процедур у системі «Дозвіл», що позиціонується як базова цифрова інфраструктура реалізації дозвільних і ліцензійних повноважень держави.

Зазначене рішення свідчить про те, що проблематика ліцензування та дозвільних процедур не є декларативною чи суто формальною, як це нерідко траплялося у попередні періоди реформування державного управління. Навпаки, держава намагається перейти від фрагментарних і ситуативних змін до формування системного адміністративно-процедурного механізму, орієнтованого на принципи правової визначеності, прозорості та передбачуваності правозастосування. Водночас наявність таких ініціатив не знімає, а радше актуалізує питання ефективності реального функціонування дозвільно-ліцензійної системи в окремих соціально та економічно значущих сферах господарювання, зокрема у сфері громадського харчування.

Сфера громадського харчування в Україні посідає особливе місце у структурі національної економіки, оскільки поєднує у собі підприємницьку ініціативу, соціальну функцію та підвищені вимоги до забезпечення публічних інтересів. Вона безпосередньо пов'язана з реалізацією права громадян на безпечні та якісні харчові продукти, охороною здоров'я населення, санітарно-епідеміологічним благополуччям, а також із наповненням бюджетів різних рівнів. Саме тому діяльність суб'єктів господарювання у цій сфері традиційно перебуває під посиленним регуляторним впливом держави, що реалізується через систему дозволів, погоджень, реєстраційних процедур і ліцензування окремих видів діяльності.

Разом із тим правове регулювання ліцензування та дозвільних процедур у сфері громадського харчування залишається складним, багаторівневим і не завжди узгодженим. Норми, що визначають умови провадження відповідної діяльності, містяться у значній кількості законодавчих та підзаконних актів, які часто мають різну правову природу, різну мету регулювання та різні підходи до визначення прав і обов'язків суб'єктів господарювання. У результаті формується ситуація правової невизначеності, коли одна й та сама діяльність може підпадати під дію кількох дозвільних режимів, а порядок їх застосування залежить не лише

від закону, а й від адміністративної практики конкретного органу. У цьому контексті особливої уваги заслуговують проблеми правозастосування, які проявляються у нерівномірності застосування дозвільних вимог, формальному підході до розгляду заяв, надмірному акценті на процедурних недоліках замість оцінки суті правовідносин, а також у збереженні дискреційних повноважень посадових осіб. Такі явища не лише ускладнюють започаткування та ведення бізнесу у сфері громадського харчування, а й підривають довіру до державної регуляторної політики загалом.

Ухвалення постанови Кабінету Міністрів України щодо вдосконалення адміністративних процедур у системі «Дозвіл у цьому аспекті має концептуальне значення, оскільки демонструє спробу держави перейти до уніфікованої моделі адміністративного провадження, заснованої на положеннях Закону України «Про адміністративну процедуру»[7]. Оцифрування таких елементів, як залишення заяви без руху, закриття провадження чи відмова у наданні адміністративної послуги, а також запровадження можливості усунення недоліків без автоматичної відмови, свідчать про поступовий відхід від карально-бюрократичної логіки на користь сервісного підходу у взаємовідносинах держави та бізнесу.

Хоча на першому етапі зазначені зміни охоплюють окремі сфери господарської діяльності, зокрема ветеринарну практику, туроператорську та освітню діяльність, обіг наркотичних засобів і надання окремих фінансово-економічних висновків, їх значення не обмежується вузькогалузевими рамками. Навпаки, йдеться про формування універсальної адміністративно-процедурної моделі, яка у перспективі має поширюватися на всі види дозвільних і ліцензійних правовідносин, у тому числі й у сфері громадського харчування.

Особливо показовим у цьому сенсі є приклад реформування регулювання ветеринарної практики, де здійснено перехід від декларативного принципу до повноцінного ліцензування з використанням автоматизованих механізмів перевірки документів та електронної верифікації даних. З огляду на тісний зв'язок громадського харчування з питаннями безпеки харчових продуктів, походження сировини та дотримання санітарних норм, зазначені зміни опосередковано впливають і на правовий режим діяльності закладів харчування. Водночас вони наочно демонструють, що держава здатна не лише декларувати дерегуляцію, а й запроваджувати більш складні, але водночас прозорі та передбачувані механізми контролю.

Разом із тим запровадження цифрових інструментів та уніфікованих процедур оголює й іншу проблему нерівномірність реформ у різних сферах господарської діяльності. Сфера громадського харчування наразі перебуває у так званому гібридному стані, коли окремі елементи дозвільних процедур уже інтегровані в електронні системи, тоді як значна частина адміністративних рішень і надалі ухвалюється в межах традиційних, часто формалізованих і непрозорих процедур. Це створює додаткові труднощі для суб'єктів

господарювання та ускладнює формування сталої правозастосовної практики. В умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки України зазначені проблеми набувають особливої актуальності. З одного боку, держава зацікавлена у швидкому відновленні підприємницької активності, підтримці малого та середнього бізнесу, створенні нових робочих місць. З іншого боку, сфера громадського харчування залишається об'єктом підвищеної уваги з боку контролюючих органів через її соціальну значущість та потенційні ризики для публічних інтересів. Це зумовлює необхідність пошуку балансу між ефективним державним контролем і недопущенням надмірного адміністративного тиску.

Європейська модель регулювання виходить із принципу високого рівня захисту життя і здоров'я людини, а також захисту здоров'я тварин, належних умов їх утримання, охорони рослин і довкілля. Відповідно, ліцензування та сертифікація у сфері безпечності харчових продуктів мають комплексний характер і охоплюють усі стадії виробництва, переробки та обігу харчової продукції. Такий підхід обумовлює необхідність чіткого правового визначення вимог до суб'єктів господарювання, процедур перевірки відповідності встановленим стандартам, а також механізмів державного нагляду і відповідальності.

Для правової системи України зазначені положення мають принципове значення, оскільки зумовлюють переосмислення ролі ліцензування і сертифікації у сфері харчової безпеки. Йдеться про перехід від переважно формалізованої дозвільної моделі до ризик-орієнтованої системи регулювання, у якій основний акцент робиться на попередженні загроз, а не на реактивному усуненні їх наслідків. У цьому контексті ліцензія та сертифікат виступають як юридичні інструменти підтвердження здатності суб'єкта господарювання забезпечувати стабільне дотримання вимог безпечності та якості харчових продуктів.

Таким чином, євроінтеграційний підхід до дослідження ліцензування і сертифікації у сфері безпечності харчових продуктів полягає у застосуванні принципів продовольчого права ЄС як методологічної основи аналізу національного законодавства та правозастосовної практики. Це дозволяє не лише оцінити ступінь відповідності української дозвільної системи європейським стандартам, а й виявити проблемні аспекти її функціонування, що перешкоджають ефективному захисту публічних інтересів і сталому розвитку сфери громадського харчування.

Висновки. Ліцензування та дозвільні процедури у сфері громадського харчування в Україні виконують подвійну функцію: з одного боку, вони є інструментом захисту публічних інтересів життя і здоров'я населення, санітарно-епідеміологічного благополуччя, безпечності харчових продуктів; з іншого істотно впливають на умови здійснення підприємницької діяльності. Недостатня узгодженість нормативних приписів і фрагментарність правового регулювання знижують рівень правової визначеності та ускладнюють правозастосовну практику. Запровадження цифрових інструментів, зокрема системи eДозвіл, та

імплементация положень Закону України «Про адміністративну процедуру» створюють передумови для уніфікації та прозорості дозвільно-ліцензійних проваджень. Водночас сфера громадського харчування перебуває у перехідному, «гібридному» стані, що поєднує елементи традиційного адміністративного контролю та нові сервісні підходи, що зумовлює нерівномірність правозастосування

Література:

1. Маркетинг інновацій і інновації в маркетингу / За ред. Перерви П.П., Ілляшенко С.М., Заруби В.Я. [та ін.]. Суми : Університетська книга, 2010. – 615 с.
2. Микитюк П.П. Інноваційна діяльність : [навч. посіб. для студ вищ. навч. закл.]. К. : Центр учбової літератури, 2011. 392 с
3. Конституція України. Верховна Рада України; Конституція України, Конституція, Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
4. Лютак О. М. Особливості нормативно-правового регулювання міжнародних туристичних зв'язків України. Причорноморські економічні студії. 2016. Вип. (12–1). С. 27–30.
5. Оверковська Т. Правове регулювання безпечності продуктів харчування. Підприємництво, господарство і право. Аграрне право. 2018. № 4. – С. 109–114.
6. Уряд оновив правила надання дозвільних та ліцензійних послуг через єДозвіл. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail/192843a9-7385-446c-a013-1da1a79eab1?lang=uk-UA&title=dozvil>
7. Про адміністративну процедуру. Закон України від 17.02.2022 № 2073-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text>
8. Регламент Європейського Парламенту і ради (ЄС) № 178/2002 від 28 січня 2002 року про встановлення загальних принципів і вимог харчового права, створення Європейського органу з безпечності харчових продуктів та встановлення процедур у питаннях, пов'язаних із безпечністю харчових продуктів. Європарламент, Рада ЄС; Регламент, Міжнародний документ від 28.01.2002 № 178/2002. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_005-02
9. Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів: Закон України від 06 грудня 2018 р. № 771/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/771/97-вр>

References:

1. Marketynh innovatsii i innovatsii v marketynhu [Marketing of innovations and innovations in marketing] / Pererva, P. P., Illiashenko, S. M., Zaruba, V. Ya. (Eds.) ta in. Sumy: Universytetska knyha, 2010. 615 p. [in Ukrainian].
2. Mykytiuk, P. P. (2011). Innovatsiina diialnist [Innovation activity]: navch. posib. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury, 392 p. [in Ukrainian].
3. Konstytutsiia Ukrainy [Constitution of Ukraine]: Konstytutsiia Ukrainy vid 28 chervnia 1996 r. No 254k/96-VR. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine. 1996, No 30, Art. 141. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].
4. Liutak, O. M. (2016). Osoblyvosti normatyvno-pravovoho rehuliuвання mizhnarodnykh turystychnykh zviazkiv Ukrainy [Peculiarities of legal regulation of Ukraine's international tourism relations]. Prychornomorski ekonomichni studii [Black Sea Economic Studies], Issue 12–1, 27–30 [in Ukrainian].

5. Overkovska, T. (2018). Pravove rehuliuвання bezpechnosti produktiv kharchuvannia [Legal regulation of food safety]. *Pidpriemnytstvo, gospodarstvo i pravo* [Entrepreneurship, Economy and Law], No 4, 109–114 [in Ukrainian].

6. Ministerstvo ekonomiky, dokillia ta silskoho gospodarstva Ukrainy. (2026, 29 January). Uriad onovyv pravyla nadannia dozvilnykh ta litsenziinykh posluh cherez yeDozvil [The Government updated the rules for providing permit and licensing services via eDozvil]. Retrieved from <https://me.gov.ua/News/Detail/192843a9-7385-446c-a013-1da1a79eaab1?lang=uk-UA&title=dozvil> [in Ukrainian].

7. Pro administratyvnu protseduru [On Administrative Procedure]: Zakon Ukrainy vid 17 liutoho 2022 r. No 2073-IX. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine. 2023, No 15, Art. 50. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text> [in Ukrainian].

8. Regulation (EC) No 178/2002 of the European Parliament and of the Council of 28 January 2002 laying down the general principles and requirements of food law, establishing the European Food Safety Authority and laying down procedures in matters of food safety. *Official Journal of the European Communities*, L 31, 01.02.2002, 1–24. Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ%3AL%3A2002%3A031%3A0001%3A0024%3Aen%3APDF> [in English].

9. Pro osnovni pryntsypy ta vymohy do bezpechnosti ta yakosti kharchovykh produktiv [On basic principles and requirements for the safety and quality of food products]: Zakon Ukrainy vid 23 hrudnia 1997 r. No 771/97-VR. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine. 1998, No 19, Art. 98. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/771/97-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].

